

Melania Nieć

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

ZRÓŻNICOWANIE REGIONALNE ABSORPCJI ŚRODKÓW UE NA INNOWACYJNE PROJEKTY REALIZOWANE PRZEZ MSP

THE REGIONAL DIFFERENTIATION OF THE ABSORPTION OF THE UE GRANTS FOR THE INNOVATIVE PROJECTS EXECUTED BY SMES

Słowa kluczowe: innowacje, regiony, MSP, dotacje, Unia Europejska

Key words: innovations, regions, SMEs, grants, European Union

Synopsis. Przedstawiono wyniki badań dotyczące przedsiębiorstw, które uzyskały wsparcie z Programu Innowacyjna Gospodarka 2007-2013 z działania 4.4. Nowe inwestycje o wysokim potencjale innowacyjnym. Analiza została przeprowadzona w ujęciu regionalnym. Nacisk położono na związek aktywności przedsiębiorstw w pozyskiwaniu środków na innowacyjne projekty a regionalnymi instytucjami wspierających rozwój gospodarczy w Polsce. Badanie służyło weryfikacji hipotezy, że istnieje zróżnicowanie regionalne absorpcji środków przez MSP powiązane z lokalizacją instytucji wspierania rozwoju gospodarczego. Badania wykazały, że najsukcesywniejszymi regionami w uzyskiwaniu dofinansowania z działania 4.4. były województwa: mazowieckie, małopolskie, śląskie i łódzkie a najgorzej wypadły województwa: opolskie, zachodniopomorskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie.

Wstęp

Współcześnie rozwój regionu w coraz mniejszym stopniu zależy od tradycyjnych zasobów gospodarczych. Okazuje się, że niezwykle ważnymi czynnikami wpływającym na rozwój regionu jest wiedza i innowacje. Koncentracja tych czynników jako determinant rozwoju, występuje zwykle w dużych miastach, czego konsekwencją jest zróżnicowanie przedsiębiorczości w poszczególnych regionach Polski. Udział przedsiębiorstw aktywnych na 1000 mieszkańców pokazuje dominację rozwojową czterech województw: mazowieckiego, zachodniopomorskiego, wielkopolskiego, pomorskiego [Żołąński 2009]. Oprócz ilościowych danych dotyczących liczby przedsiębiorstw w danym województwie ważną informacją mówiącą o potencjale rozwojowym regionu jest innowacyjność występujących na danym obszarze przedsiębiorstw. Rozwój przedsiębiorstw w zakresie innowacyjności możliwy jest m.in. dzięki środkom pochodzącym z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007-2013.

Celem opracowania było określenie relacji pomiędzy aktywnością w skutecznym pozyskiwaniu środków finansowych przez przedsiębiorstwa na realizację przedsięwzięć innowacyjnych, a instytucjami wspierania rozwoju gospodarczego na danym terenie. W opracowaniu przyjęto następującą hipotezę: istnieje zróżnicowanie regionalne absorpcji środków przez małe i średnie przedsiębiorstwa (MSP) powiązane z lokalizacją instytucji wspierania rozwoju gospodarczego.

Material i metodyka badań

Opracowanie stanowi fragment badania dotyczącego pomiaru innowacyjności polskich przedsiębiorstw. Przedmiotem tej części badania jest kształtowanie się zróżnicowania absorpcji środków UE przez MSP w zależności od lokalizacji instytucji wspierania rozwoju gospodarczego. Do badań wykorzystano dane przedsiębiorstw, które w rundzie I działania 4.4. Nowe inwestycje o wysokim potencjale innowacyjnym Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007-2013 podpisały umowę o dofinansowanie na aplikowany projekt inwestycyjny. Dane pochodzą z Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości i obejmują 212 skutecznych beneficjentów, według stanu na 30. X 2009. Informacje na temat podmiotów wspierających innowacyjność i przedsiębiorczość, czyli: Parki Technologiczne, Inkubatory Technologiczne, Preinkubatory – Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości, Inkubatory Przedsiębiorczości, Centra Transferu Technologii, Fundusze Kapitału Za-

łązkowego, Sieci Aniołów Biznesu, Regionalne i Lokalne Fundusze Pożyczkowe, Fundusze Poręczeń Kredytowych, Ośrodki Szkoleniowo-Doradcze, pochodzą z Raportu 2009 pt. „Ośrodki Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce”.

Analizę danych oraz prezentacją wyników wykonano przy użyciu aplikacji STASTISTICA 8. W opracowaniu wykorzystano metodę opisową i porównawczą. Powyższe metody uzupełniono metodą statystyczną – analizą korelacyjną Pearsona w celu zbadania siły i kierunku współzależności zachodzących między badanymi zmiennymi.

Charakterystyka działania 4.4. Nowe inwestycje o wysokim potencjale innowacyjnym Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007-2013

Funkcjonowanie i rozwój każdego podmiotu gospodarczego, w tym także firm z sektora MSP wymaga odpowiednich nakładów kapitałowych, które są niezbędne do bieżącej działalności oraz jej rozwoju. Optymalny dobór form nakładów kapitałowych związany jest ze znajomością możliwości finansowania bieżących i przyszłych inwestycji zarówno z wewnętrznych, jak i zewnętrznych źródeł finansowania. W realizowaniu przedsięwzięć innowacyjnych ważna jest między innymi znajomość możliwości finansowania innowacyjnych inwestycji z funduszy Unii Europejskiej. Jedną z możliwości zewnętrznego finansowania innowacyjnych inwestycji jest dotacja w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007-2013. Środki finansowe przeznaczone na innowacyjne projekty na lata 2007-2013 w ramach POIG wynoszą ponad 9,71 mld EUR. Dla jednego z działań tego programu – 4.4 Nowe inwestycje o wysokim potencjale innowacyjnym przeznaczono 1,42 mld EUR. Obecnie Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) jest po pierwszej rundzie przyjmowania wniosków w ramach tego działania. Działanie 4.4. ma charakter horyzontalny, co oznacza, że mogą być wspierane projekty z każdego regionu Polski. O dofinansowanie mogą się ubiegać przedsiębiorcy zarejestrowani w Polsce bez względu na wielkość przedsiębiorstwa, a warunkiem otrzymania dotacji jest m.in. zgodność celu projektu z celami zawartymi w Programie i Uszczegółowieniu Programu. Jednym z podstawowych warunków zakwalifikowania projektu do programu jest ich wysoka wartość i stopień innowacyjności zastosowanych rozwiązań. Poziom wydatków inwestycyjnych, które mogą zostać objęte wsparciem, wynosi nie mniej niż 8 mln zł i nie więcej niż 160 mln zł. Poziom dofinansowania wynosi od 30% do 70% zgodnie z Mapą pomocy regionalnej¹ i zależy od lokalizacji projektu i wielkości przedsiębiorstwa [PARP].

Instytucje wspierania rozwoju gospodarczego

Instytucje wspierające to kluczowe ogniwo nowoczesnych systemów wsparcia rozwoju gospodarczego obejmujące zróżnicowaną organizacyjnie grupę niekomercyjnych instytucji, aktywnych w obszarze wspierania przedsiębiorczości i samozatrudnienia, transferu i komercjalizacji technologii oraz poprawy konkurencyjności MSP. Tworzenie instytucji wsparcia wynika z nowego podejścia do strategii rozwoju gospodarczego, która zakłada potrzebę poszukiwania bezpiecznych i trwałych podstaw rozwoju wewnątrz regionów, przy szerokim wykorzystaniu zaangażowania środowisk lokalnych. W praktyce oznacza to potrzebę tworzenia instytucji rozwoju lokalnego, wyspecjalizowanych w działaniach na rzecz rozwoju gospodarczego przez:

- wspieranie przedsiębiorczości, samozatrudnienia, ułatwianie startu i pomoc nowo tworzonemu, prywatnym firmom, promocję i poprawę konkurencyjności MSP,
- tworzenie warunków dla transferu nowych rozwiązań technologicznych do gospodarki i realizację przedsięwzięć innowacyjnych,
- podnoszenie jakości zasobów ludzkich przez edukację, szkolenia i doradztwo oraz upowszechnianie wzorów pozytywnego działania,
- zagospodarowanie zasobów i realizację przedsięwzięć infrastrukturalnych,
- tworzenie sieci współpracy i partnerstwa różnych podmiotów działających na rzecz dynamizacji rozwoju, wzrostu dobrobytu i zasobności mieszkańców [www.pi.gov.pl].

¹ Mapa pomocy regionalnej – maksymalny udział dofinansowania wydatków projektów zaliczonych do kosztów kwalifikowanych. Miasto Warszawa: mikro/mali – 50%, średni – 40%, inni – 30%; województwo: dolnośląskie, mazowieckie, pomorskie, śląskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie: mikro/mali – 60%, średni – 50%, inni – 40%; województwo: kujawsko-pomorskie, lubelski, lubuskie, łódzkie, małopolskie, opolskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie: mikro/mali – 70%, średni – 60%, inni – 50% [Mapa pomocy...2010].

Historia rozwoju, charakterystyka ośrodków innowacji i przedsiębiorczości jest bardzo szeroko opisana w najnowszym Raportie 2009 „Ośrodki Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce”, natomiast wyniki badań również tam uwzględnione określają szacunkową liczbę działających w Polsce ośrodków innowacji i przedsiębiorczości na 717, w tym: 23 parki technologiczne i 23 inicjatywy parkowe, 17 inkubatorów technologicznych, 51 preinkubatorów (akademickich inkubatorów przedsiębiorczości), 46 inkubatorów przedsiębiorczości, 87 centrów transferu technologii, 9 funduszy kapitału załączkowego, 7 sieci aniołów biznesu, 82 lokalne i regionalne fundusze pożyczkowe, 54 fundusze poręczeń kredytowych, 318 ośrodków szkoleniowo-doradczych i informacji [Matusiak 2009].

Wyniki badań

Tabela 1. Status beneficjenta

Udział grup przedsiębiorstw w pozyskiwaniu środków finansowych [%]			
mikro	małe	średnie	duże
4,0	23,0	54,0	19,0

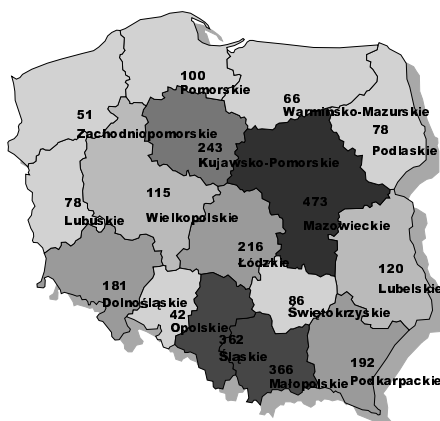
Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie danych dotyczących skutecznych beneficjentów można przedstawić podstawowe charakterystyki w postaci statusu beneficjenta w podziale na wielkość przedsiębiorstwa. Udział poszczególnych grup przedsiębiorstw przedstawiono w tabeli 1 i można zaobserwować znaczący udział MSP (81%).

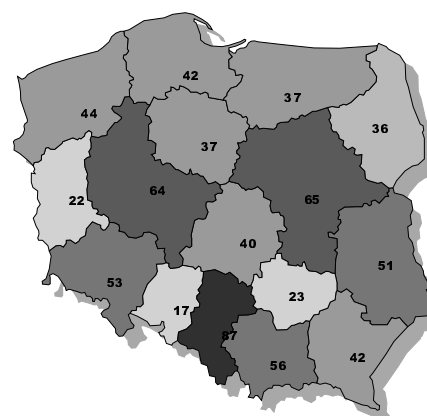
Niewielki udział mikroprzedsiębiorstw podyktowany jest wynikiem bariery finansowej (inwestycje o wartości min. 8 mln zł) oraz ofertą Regionalnych Programów Operacyjnych wdrażanych przez województwa, które zgodnie z linią demarkacyjną, wspierają inwestycje o wartości niższej niż wskazana powyżej. Spośród wszystkich, którzy spełnili warunkotrzymania dofinansowania do zgłaszanych projektów największy odsetek pochodził z województwa mazowieckiego, bo prawie 20% zakwalifikowanych projektów. Wyróżniającymi się województwami w skuteczności zdobywania środków, a tym samym w innowacyjności zgłaszanych projektów są również województwa: małopolskie (14%), śląskie (13%), łódzkie (8%), kujawsko-pomorskie (8%) podkarpackie (7%) i dolnośląskie (7%). W badanej populacji (212 projektów) jedynie 5% projektów należało do działu gospodarki: produkcja produktów żywnościowych i napojów.

Z liczbą projektów związane są środki finansowe, które trafiają do przedsiębiorstw w poszczególnych województwach (rys. 1). Interesujący jest fakt, że mimo takiej samej liczby beneficjentów w województwach łódzkim i kujawsko-pomorskim wielkość dofinansowania w województwie kujawsko-pomorskim jest znacznie wyższa.

Zaprezentowane na rysunku 1 dane dotyczące wielkości dofinansowania innowacyjnych projektów wskazują również na słabszą pozycję województw w zdobywaniu środków na innowacyjne projekty, zlokalizowanych w północno-zachodniej, północnej i północno-wschodniej części kraju. Różnicowanie wielkości strumienia w postaci dofinansowania może spowodować wykluczenie tych obszarów z dynamicznego rozwoju w zakresie przedsiębiorczości a, tym bardziej innowacyjności.

Rysunek 1. Wielkość dofinansowania w poszczególnych województwach [mln zł]
Źródło: opracowanie własne.

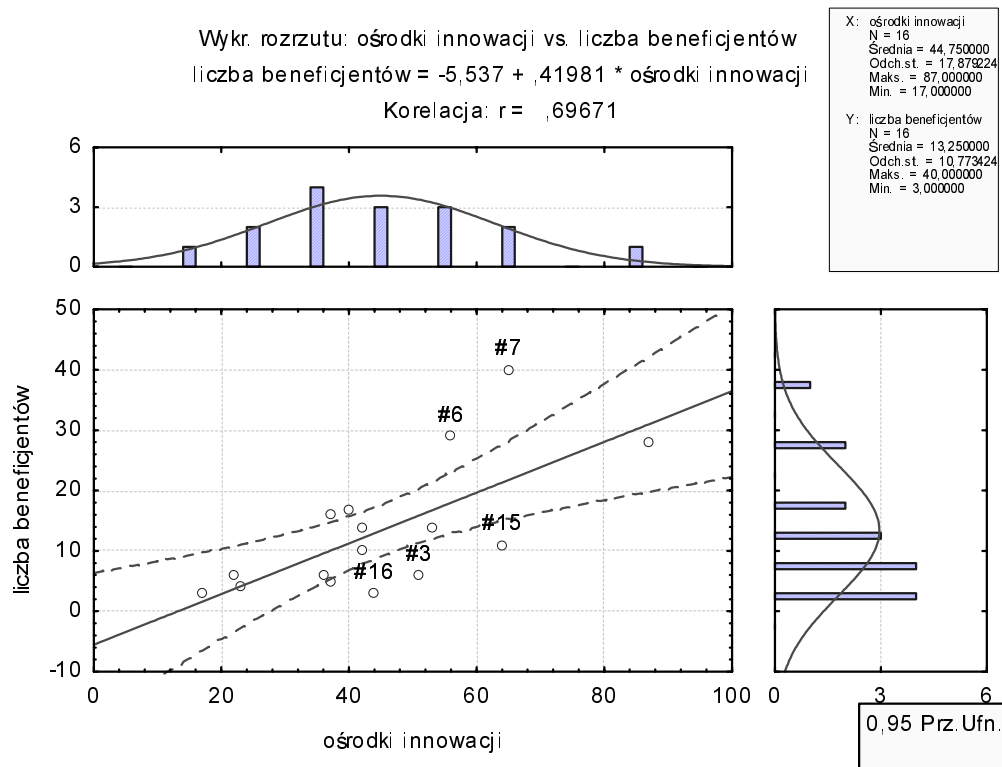
Rysunek 2. Liczba instytucji wspierania rozwoju gospodarczego w województwach
Źródło: opracowanie własne.

W celu zweryfikowania postawionej na początku artykułu hipotezy, ważnym elementem badania jest rozpoznanie rozmieszczenia oraz liczby instytucji wspierania rozwoju gospodarczego (rys. 2). Dominującą pozycję (pod względem liczności) zajmują województwa: (1) śląskie, (2) mazowieckie, (3) wielkopolskie, (4) małopolskie i (5) dolnośląskie czyli województwa z dużymi aglomeracjami miejskimi.

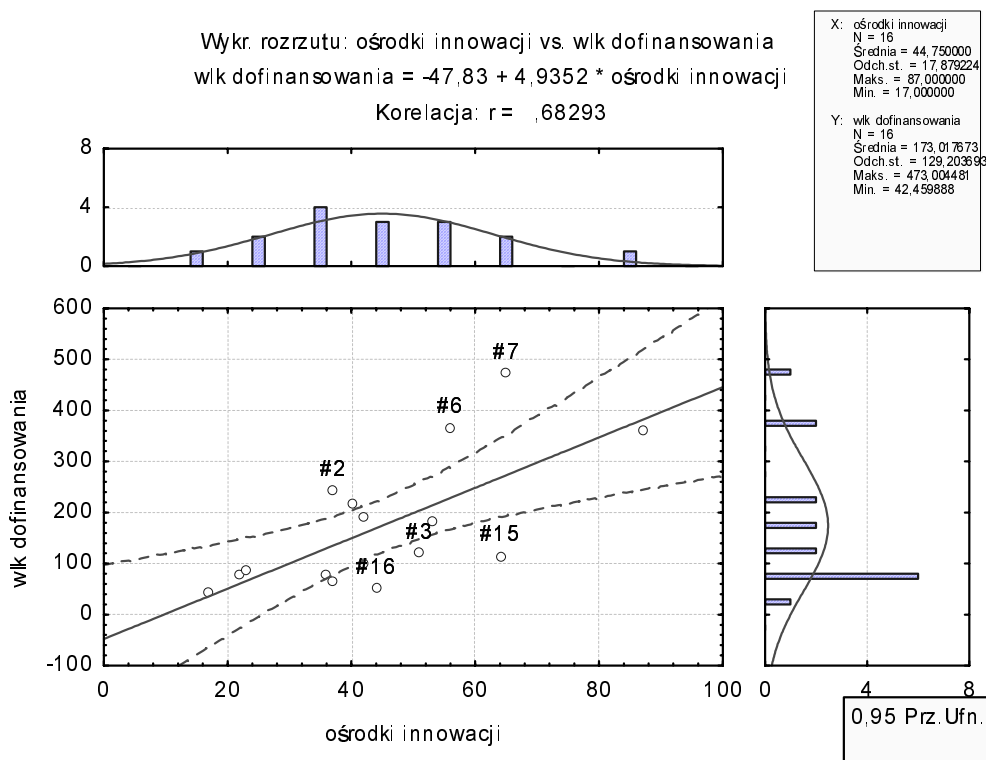
Analiza statystyczna badanego zjawiska

Przedstawione wyniki badań obrazują ogólny charakter badanego zjawiska. Możemy wnioskować, że jedne zmienne są powiązane z innymi badanymi, jak: liczba ośrodków innowacyjności i przedsiębiorczości z liczbą skutecznych beneficjentów działania 4.4. lub zależność między ośrodkami innowacyjności i przedsiębiorczości a wielkością dofinansowania w poszczególnych regionach. Można zaobserwować, że poszczególne wartości jednej zmiennej odpowiadają ściśle określonym wartościom drugiej zmiennej. Taka zależność jest szczególnym przypadkiem zależności stochastycznej nazywana zależnością korelacyjną [Lipiec-Zajchowska 2003]. Jak podkreśla Lipiec-Zajchowska [2003] badanie zależności korelacyjnej jest uzasadnione, gdy między zmiennymi istnieje więź przyczynowo-skutkowa. Biorąc pod uwagę główne założenia co do tworzenia instytucji wspierania rozwoju gospodarczego, należy dopatrywać się logicznego związku pomiędzy instytucjami wspierania rozwoju gospodarczego a liczbą beneficjentów lub instytucjami a wielkością środków trafiających do poszczególnych województw. W celu określenia stopnia zależności między badanymi zmiennymi można posłużyć się współczynnikiem korelacji liniowej Pearsona. Współczynnik ten przyjmuje wartości w przedziale $<-1, 1>$. Współczynnik korelacji $r_{x,y}$ informuje o tym, czy pomiędzy analizowanymi cechami istnieje statystyczna zależność, jaki jest jej kierunek i siła (intensywność) [Lipiec-Zajchowska 2003].

- Poszczególne elementy analizy korelacyjnej w odniesieniu do badania były następujące:
 - wybór zmiennych do obliczania współczynnika korelacji Pearsona: ośrodki innowacji i wielkość dofinansowania oraz ośrodki innowacji i liczba beneficjentów,

Rysunek 3. Współzależność pomiędzy liczbą beneficjentów a ośrodkami innowacji
 Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 4. Współzależność pomiędzy liczbą beneficjentów a ośrodkami innowacji

Źródło: opracowanie własne.

- stworzenie wykresów korelacyjnych ilustrujących siłę i kierunek zachodzących powiązań,
- rozpoznanie punktów nietypowych (odstających) (2) kujawsko-pomorskie, (3) lubelskie, (6) małopolskie, (7) mazowieckie, (15) wielkopolskie, (16) zachodniopomorskie (rys 3 i 4).

Na podstawie przedstawionych informacji oraz współczynników korelacji Pearsona można zinterpretować wyniki w następujący sposób: istnieje dodatnia korelacja między zmiennymi: ośrodki innowacji i wielkość dofinansowania jak również ośrodki innowacji i liczba beneficjentów na poziomie województw. Współczynnik korelacji pomiędzy ośrodkami innowacji a liczbą beneficjentów jest nieznacznie wyższy ($r = 0,70$) niż współczynnik korelacji między wielkością dofinansowania a ośrodkami innowacji ($r = 0,68$). Wyniki te potwierdzają zasadność powstawania tego typu instytucji. Wśród 16 województw nie we wszystkich występuje idealna liniowa zależność. Do nietypowych województw należą: kujawsko-pomorskie, małopolskie i mazowieckie, znajdujące się powyżej funkcji regresji oraz odstające (poniżej funkcji regresji): lubelskie, zachodniopomorskie i wielkopolskie, co mogłoby oznaczać znaczny wpływ innych czynników na liczbę skutecznych beneficjentów w tych województwach. Interpretacja funkcji regresji przedstawiona na rysunku 4 prezentuje potencjalne korzyści finansowe dla przedsiębiorstwa: zwiększenie liczby ośrodków wspierania rozwoju gospodarczego o 1 powoduje zwiększenie dofinansowania przedsiębiorstwa o 4,9 mln zł.

Dyskusja

W wyniku wdrażania działania 4.4 najwięcej środków na innowacyjne projekty otrzymały województwa: mazowieckie, małopolskie, śląskie, kujawsko-pomorskie i łódzkie. Nieznacznie różniąc kolejność ma zastosowanie w stosunku do odsetka beneficjentów w poszczególnych województwach. Na podstawie tych danych możemy wnioskować, że są to województwa o dużej aktywności w zdobywaniu dofinansowania z funduszy UE oraz że dzięki tym inwestycjom zwiększają poziom innowacyjności przedsiębiorstw w danych regionach. Choć to nie jedyny czynnik, który mówi o innowacyjności to jednak dla celów artykułu można powiedzieć, że te województwa są najbardziej innowacyjne.

Metoda wnioskowania na podstawie danych i powyższych wykresów jest spójna z wynikami badań dotyczących innowacyjności regionów opisywanych w artykule [Markowska 2007]. Przy zastosowaniu innych kryteriów i sposobu obliczania pozycja regionów w świetle innowacyjności była następująca: mazowieckie, dolnośląskie, małopolskie, śląskie. Z uwagi na odmienne podejście oraz innych charakter badania przy przesunięciu w czasie wyniki mają charakter zbliżony z wyraźną tendencją przewagi wspomnianych województw.

Wnioski

Na podstawie danych dotyczących skutecznych beneficjentów w zdobywaniu środków UE dominują województwa: mazowieckie, małopolskie śląskie, kujawsko-pomorskie i łódzkie. Pod względem liczności ośrodków wspierania rozwoju gospodarczego również te województwa odgrywają znaczącą rolę. Przeprowadzone badania pokazały dodatni związek korelacyjny pomiędzy liczbą beneficjentów (środkami dofinansowania) a liczbą instytucji wspierania rozwoju gospodarczego.

Na podstawie tej analizy można zaobserwować pewną niepokojącą przewagę wymienionych województw i ich wyspecjalizowanie się w zdobywaniu środków UE. Mimo mniejszych możliwości finansowania kosztów przedsiębiorstw województw: mazowieckie i śląskie [Mapa pomocy... 2010] ma przewagę liczebną i wartościową nad innymi województwami.

Literatura

- Lipiec-Zajchowska M.** (red.) 2003: Wspomaganie procesów decyzyjnych. Statystyka. Wyd. C.H. Beck, Warszawa, t. I. s. 56.
- Mapa pomocy regionalnej. 2010: [www.poig.com.pl/programyDotacyjne/inwestycje-innowacyjne.html].
- Markowska M.** 2007: Innowacyjność regionów Polski na tle regionów UE (w świetle mierników European Innovation Scoreboard). Wiedza i innowacje w rozwoju polskich regionów: siły motoryczne i bariery. Wyd. Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego. [www.institut.info/IIIkonf/referaty/1b/Markowska.pdf].
- Matusiak K.B.** (red.) 2009: Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Raport 2009. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Łódź – Warszawa, s. 16. [www.pi.gov.pl/upload/dokumenty/publikacje/raport_SOIIPP.pdf].
- PARP [poig.parp.gov.pl/files/74/108/213/6912.pdf] Działanie 4.4 PO IG. Innowacje za miliony. Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka 2007-2013. 2007: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa. [www.pi.gov.pl/instytucja_proinnowacyjne].
- Zolnierski A.** (red.) 2009: Raport o stanie małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2007-2008. Wyd. Naukowe Instytutu Technologii i Eksploatacji-PIB, Radom, s. 258.

Summary

The paper presents results of the research concerning enterprises which received the support from the Operational Programme Innovative Economy for the years 2007-2013, from the 4.4. measure New investments of high innovative potential. The results were presented per NUTS II and compared with regional institutions supporting the economic development in Poland. The presented results served to the verification of the hypothesis that there was the regional differentiation of the absorption of the UE grants by SMEs in relation with the seat location of the institution supporting of the economic development. The investigations showed that regions: mazowieckie, małopolskie, śląskie had been the most effective in getting refinancing from 4.4. measure and the least effective: opolskie, zachodniopomorskie, świętokrzyskie and warmińsko-mazurskie.

Adres do korespondencji:

mgr Melania Nieć
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Katedra Ekonomii i Polityki Gospodarczej
ul. Nowoursynowska 166
02-787 Warszawa
e-mail: melania_niec@sggw.pl